Forord.

Kredsen af "muntre gamle" Vejlbyborgere mødes stadig på Vejlby Lokalcenter.

Disse møder har nu resulteret i denne 3. udgave af "erindringer fra Vejlby" samt indspilning af en video om Mosevej og vejens beboere.

Tak til Vejlby-Risskov Lokalhistoriske Forening for lån afbilleder, kort og andre materialer til videoen og tak til "skribenterne", der har gjort dette hefte muligt.

Kirsten Pedersen

Vejlbygruppen takker for støtte fra
Århus Kommune, 3. Magistrat
Sundhed og Omsorg

Indhold

Posthuset i Vejlby – af *Karen Ovesen*.....side 3

Da jeg var barn – af *Grethe Sørensen*.....side 6

Bredkildegade 15 – af *Jens Kjeldsen*..... side 8

Erindringer fra min barndom
i Vejlby – af *Inga Heichendorff*.....side 11

Vejlbøj Sprøjt – af *Henning Hjortshøj Jacobsen*.....side 16

Min Barndom i Vejlby – af *Aase Moisen Christensen*...side 21

Vejlby fattiggård – af *Anna Hansen* ..... side 26

Om min familie – af *Tage Frislev* .....side 31

Skolegang – af *Aase Moisen Christensen* .....side 33

Posthuset i Vejlby.

Jeg vil fortælle lidt om, hvordan posthuset fungerede i gamle dage. Egentlig var det kun et indleveringssted for pakker, breve og indbetalinger, men det udviklede sig kraftigt gennem årene. Postindleveringen var i Vejlbygade 8, det var Marie og Jens Hedegaard, der ejede huset. De havde en lille forretning, hvor de solgte tobaksvarer, blade, chokolade og andet mundgodt, desuden solgtes mange andre småting. Huset havde de købt af træhandler Reiche omkring 1930.
Huset, som Hedegaard boede i, var ganske småt, det lå med gavlen ud mod gaden, og så var der en længe bygget sammen med, som havde forsiden mod gaden. I den var der 2 lejligheder, som var lejet ud. I 1944 boede Antine Ovesen i den ene ende, i den anden var der tit udskiftning, men skrædder Jakobsen boede der i hvert fald nogle år.
Hedegaards butik var også af den mindre slags, den var vel ca. 8-10 m2, men der kom masser af mennesker, selvfølgelig også på grund af postekspeditionen. Det skal tilføjes, at det var et hyggeligt gammeldags sted, hvor byens folk kunne komme og få sig en snak, af samme grund var der 2-3 stole foran, så kunderne kunne sætte sig ned under snakken. Der var også nogle, som kom hver eneste dag bare for at få den hyggelige passiar.
Jeg kom til at kende forholdene godt, da jeg efter Jens Hedegaards død i 1954 kom til at hjælpe Marie, når hun havde travlt. Efterhånden som befolkningstallet steg, og der kom flere og flere industriforetagender i Vejlby Nord, blev der rigtig travlt de sidste 3-4 timer før lukketid. Og efter lukketid skulle man have alt ført ind i bøger og pengekassen gjort op, så tit kunne klokken let blive syv, før vi var færdige.
Der kom jo også pakker ind, som folk skulle afhente, og postbilen kom på faste tider og afhentede breve. Da Marie

Hedegaards stue og soveværelse var i miniformat, kan man vel nok forstå, at det rent ud sagt flød med pakker. Til jul var sengen i soveværelset stablet op med pakker, man havde kun lige én stol disponibel til hver, når der skulle laves regnskab. Der fandtes jo heller ingen moderne bekvemmeligheder. Der var en lille kakkelovn i butikken, den blev der fyret op i, når det var rigtig koldt. I stuen var der også en kakkelovn. Huset var bindingsværk, rødkalket med grønmalet træværk, længen, som var bygget ud, var lige sådan.

Men byens post blev altså ekspederet som den skulle indtil først i halvfjerdserne, jeg mener, det var omkring 1971-72, at "posten" blev flyttet op til bygningen, hvor der havde været ingeniørkontor.
Marie Hedegaard solgte så til kommunen og flyttede omkring årsskiftet op i en lejlighed på Vikærsvej 19. Efter nogle år der kom hun på det nuværende lokalcenter, hvor hun var til sin død.

Karen Ovesen
Skrevet i Vejlbygruppen 2000/2001.

Da jeg var barn!

Da jeg var barn, var der noget, der hed Børneloge, vi gik til møde søndag formiddag, vi kom på udflugt, havde juletræsfest og maskebal – jeg fik engang præmie som Rødhætte. Vi havde også et sangkor, det blev ledet af Chr. Ottosen, vi øvede hjemme i hans stue, og så underholdt vi de voksne i logen.
Vi var i Jydsk Skolescene, så kom Schmidts rutebiler ned i skolegården og kørte os i teatret, men min søster og jeg var ofte med mine forældre i teatret. Når købmand Ras Hansen havde fået sin mekaniske nissemand til at stå og nikke i vinduet, så var det snart jul. Den sidste søndag før jul var vi altid inde i Århus for at se på juleudstilling.
Vi var til juletræsfest i Afholdshjemmet, barber Ottosen var altid julemand. Mor havde syet nye kjoler til min søster og mig, vores laksko blev købt hos træskomanden, han havde en butik i sit hus i Smedegade. Når dørklokken ringede, stak han sit hoved op af en lem i gulvet, han sad nede i kælderen og lavede træsko. Det var

hans kone, der ekspederede, det var skam fint, hun sad på en skammel med skrå sider, hvor vi kunne sætte fødderne. Skulle vi prøve at gå i skoene, blev lemmen lukket, og der blev lagt et tæppe over, som vi skulle gå på.
Når vi skulle have nye frakker, blev de købt i Børnenes Magasin, det lå ved Reginakrydset.
I vores gade var der mange børn, vi spillede nipsenåle, byttede glansbilleder og sang sanglege, vi kunne blive en stor kreds. Spillede vi rundbold, var drengene med, der var en stor dreng, der altid blev drillet, fordi han talte så utydeligt, han havde for mange tænder i munden.
Om foråret var vi en flok piger, der tog i skoven for at plukke anemoner. Vi gik over stien, der gik fra graver Sørensens hus ud til Villadsensvej. vi skulle over en bæk, hvorover der var lagt et
bræt. Vi benyttede også stien, hvis vi om sommeren skulle ind til Århus, så gik vi gennem skoven ind til Marienlund og kørte i sporvogn, helst i en åben bivogn, det var alle tiders.
Til pinse fik vi nye sommerkjoler, som mor syede, og vores lærredssko blev kridtet, de var måske ikke helt tørre, når vi tog dem på. Far havde købt brugte cykler til os, dem lakerede han, og så fik vi nye net på baghjulet, så var vi flot kørende. Med cyklen blev vores verden større, vi cyklede ud på landet og til andre landsbyer, vi havde madpakke og saftevand med.
I sommerferien cyklede vi over til Djursland, hvor mine bedsteforældre havde en gård, det var alle tiders.
Vi kørte i hestevogn med min bedstefar, han var en snakkesalig mand, så hestene havde lært at stå stille, hver gang der blev sagt "Go'dav", og de gik ikke, før der blev sagt "Farvel".

Grethe Sørensen f. Nedergaard
Skrevet i Vejlbygruppen 2000/2001.

Bredkildegade 15.

På ovennævnte adresse boede Johannes Michael Jensen født 12. november 1877, han blev gift med Thora Emilie Poulsen 21. juni 1913.
Michael og Thora kom fra Karlby omkring 1920, de havde haft en mindre ejendom der, sammen fik de børnene, Erna, Inger, Henning og Julie (Julle).
Emilie Poulsen døde i 1930, Michael Jensen blev boende på matriklen med børnene, og han blev ikke gift igen.
Michael Jensen var meget social, og mange af bønderne i omegnen søgte hans selskab, en af grundede var nok, at Michael Jensen havde telefon som en af de første i Vejlby, så hos ham kunne telefonen lånes, hvis der skulle bud til læge eller lignende. Michael Jensen var vognmand og kørte med brændsel, kul, koks og træ. Vandet til ejendommen fik de fra en brønd, i tørre perioder løb den tør, og så måtte der hentes ved naboen.
Der var ikke indlagt lys i ejendommen, det skyldtes nok ikke økonomi, men nok snarere et lidt anstrengt forhold til Elværksbestyreren.
Der var også lejere i huset. På 1. sal var der 3 lejemål, f.eks. fhv. gartner N. Christensen, han boede ellers hos en datter, men han skulle have en anden adresse for at få udbetalt sin aldersrente, han havde en mindre formue fra salget af sin ejendom.
Efter at børnene Erna, Inger og Henning var rejst hjemmefra, blev Julle boende som en slags husbestyrerinde, indtil hun selv blev gift i 1946 med Anders Bach, de flyttede til Århus, hvor de boede i Nørre Allé 81-83 i de næste 8 år. Anders arbejdede ved Banen som smed, de flyttede derefter tilbage til

Vejlby, hvor de boede ved Michael Jensen og passede ham til hans død i 1963.
Omkring 1950 blev ejendommen solgt til menighedsrådet, men med den klausul at Michael Jensen kunne blive boede der til sin død.
Michael Jensen var gennem en længere årrække medlem af menighedsrådet i Vejlby.
I forbindelse med huset og paralielt med den nuværende kirkegård lå der et bindingsværkshus, som indeholdt vaskehus og stald, hvor Michael Jensen havde sine heste opstaldet.
Michael Jensen var god ved sine dyr, det gav sig udslag i, at hestene altid var fede og velnærede. Når det gik op ad bakke, stod Michael altid af og gik ved siden af vognen.
Der var i Vejlby næsten tradition for – mellem drengene – at nytårsaften skulle Michael Jensens hestevogn køres ud i dammen, undertegnede har flere gange været vidne til dette, men specielt ved nytåret ca. 1948. Det var jo de lidt større drenge, som stod for "udflytningen", jeg var i hvert fald for lille til at være med, men stod sammen med de andre jævnaldrende bag udhuset ved tømrer Rasmussens hus på Skejbyvej 4.

Efter en del besværligheder var Michaels hestevogn, af de større drenge blevet bakset et godt stykke ud i dammen, og som de nu står der og beundrer deres værk, træder en person frem fra haven ved Anker Andersens gård, som lå lige over for dammen, det var betjent Jakobsen, der nok havde fået et praj, og han fik fat i kraven på en af misdæderne, jeg tror nok, at det var Knud Skytte, som var omkring 16-17 år, og som på det tidspunkt boede i Løjrækken på Mosevej, de andre styrtede af sted. Knud fik så af betjent Jakobsen at vide, i morgen står Michaels hestevogn, hvor den kom fra, og det gjorde den naturligvis med hjælp fra de medskyldige, alle var drivende våde, da vognen var på plads.
Anders og Julie flyttede ca. 1 år efter Michael Jensens død til gammel Egå, hvor de havde bygget hus, og hvor de nu i år 2001 stadig bor.

Jens Kjeldsen
Skrevet i Vejlbygruppen 2001/2002.

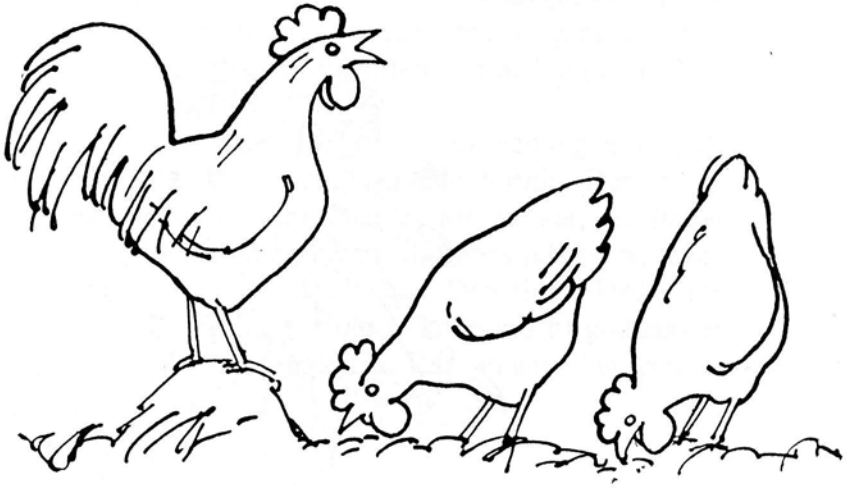

Erindringer fra min barndom i Vejlby.

Jeg er født den 26. juli 1926 i Terp, lige neden for Vejlby. Min far var fodermester hos Søren Holm. I 1933 startede jeg i første klasse, det var i den gamle skole i Terp hos lærer Bauning. Der var kun et klasseværelse, så vidt jeg husker, vi blev i hvert fald undervist flere klassetrin på en gang. Jeg gik der kun en måned, så flyttede vi til Skjødstrup, hvor min far blev fodermester hos Søren Krause.

Han blev åbenbart træt af landbolivet, for der var han kun en kort tid. Det var som regel et halvt år ad gangen, man blev fæstet. Far fik derefter arbejde hos D.F.D.S. ved havnen i Århus. Det var jo en lang cykeltur frem og tilbage hver dag, og de søgte derfor en bolig nærmere Århus. Det blev så Risskov, vi flyttede til, den første oktober 1934. Mine forældre kunne dengang leje en hel villa til 30 kr. om måneden, det var på Myntevej nr. 6. Da vi havde boet der ca. et halvt års tid, ville ejeren sælge huset. Der skulle så bare betales 40 kr. om måneden, jeg tror det var i 7 år, så var huset betalt. Men det turde far ikke, den gang var lønnen 7 kr. om dagen, og han vidste aldrig om der var arbejde dagen efter. Der blev udtaget arbejdere dag for dag, og der var mange, der var uden arbejde i trediverne. Og dengang var 10 kr. om måneden sikkert mange penge. Så det turde han altså ikke risikere.

Så stiftede vi bekendtskab med Gl. Vejlby. Vi fik en 2½ vær lejlighed den 1. oktober 1935 til 25 kr. om måneden. Det var Østergade 65 – senere Vejlbygade. Og nu noget så fint som Filosofgangen. Det var et langt gult hus med to ens lejligheder og fælles entre. Det lå lige over for Vejlby kirke. I den anden lejlighed boede Laurits og Kirstine Ovesen, og de ejede huset. De havde tre børn, Svend, Gerda og Henning. Og så boede Laurits' gamle mor Oline i

det lille værelse. Så de var seks mennesker, og det var vi også, Kaj 11 år, mig 9 år, Ove 7 år og Willy 4 år. Og året efter fik vi min lillebror Bent. Så det var mange i det hus, men som Kirstine altid sagde "hvor der er hjerterum er der altid husrum". Det fandt jeg senere ud af, hvad det betyder.
Da vi hidtil havde boet på landet, synes vi jo at byen var stor, men det var den jo ikke. I dag forstår man ikke, hvordan alle de forretninger kunne leve af det. Der var Brugsen, 2 købmænd, Carl Nielsen og Drejeren, som også havde lidt af hvert. Så var der 2 bagere, slagterforretning, 2 grønthandlere, 2 skomagere, en træskomand, 2 barberer og frisører, 2 karetmagere, mejeriudsalg og flere vognmænd, hvor vi købte brændsel. Desuden også 3 malermestre, Peder Just, Ras Kjeldsen og Flentje. Der var også 2 sadelmagere, Petrus Laursen og Offersen. Petrus gik også rundt og opkrævede sygekassekontingent. Og ikke at forglemme Hedegaard, som havde posthus og meget andet. Foruden alle disse, var der mange, som kørte rundt til dørene udefra. Det var dengang med hestevogn, der kom både bager, ostemand, mælkemand og hesteslagter. Så var der Peter Langfart, han kom med sin trillebør, hvor han havde sine fisk i. Og så nogle gamle aviser til at pakke omkring fiskene. Jeg ved faktisk ikke, hvad han hed til efternavn, men det sagdes, at det der Langfart var kommet af, at han engang var væk hjemmefra i længere tid, og når så folk spurgte til ham, sagde konen, at han var på langfart.
Men de var også meget gode til at finde på øgenavne i Vejlby. Senere kom så Søren Kaae på sin motorcykel med sidevogn og sine friske fisk. Det blev så ham, som mor handlede med, han kom hver torsdag middag og havde sin hjælper med. De spiste så deres frokost, mor gav kaffe, og fik så vores middagsmad til den dag. Og så kunne Søren fortælle historier ude fra Væddeløbsbanen, hvor han var hver søndag. Han kunne efterligne kommentatorerne

derude, så man næsten troede, vi var derude selv. Jeg tror de besøg fortsatte de mange år, som far og mor boede der.
Men vi var jo altså kommet til en by, og vi børn fik straks at vide, hvad vi måtte og ikke måtte. At stå på hjørnet nede hos købmanden, var åbenbart det værste der kunne ske, for det ville far ikke se. Men det var nu ikke noget problem, for det kom ganske af sig selv. Børnene i midten af byen, holdt sig til der, og dem nede omkring dammen blev dernede, og os omkring kirken blev der oppe i den ende af byen. Der var også mange børn, så vi manglede aldrig legekammerater. Men jeg tror det varede flere år, før vi fik lov at kælke nede i lergraven, for det var jo midt i byen, så vi måtte holde os på logebakken.
Så det blev kun til og fra skole, vi skulle igennem byen. Jeg var glad for at gå i skole. Da jeg startede i anden klasse, var det hos frøken Kvistgaard, hun havde lang sort kjole med hvid kniplingskrave på. Hende havde vi ikke ret længe, jeg tror det kun var et år, så gik hun på pension. Hun var ellers meget rar. Den dag hun rejste, fik vi en hel stang chokolade hver, det var ikke noget vi var forvænt med, derfor kan jeg nok huske det Derefter fik vi lærer Olsen, og ham havde vi til klasselærer, lige til vi gik ud af skolen. Dengang gjaldt det om, så hurtigt som muligt at komme ud af skolen og tjene nogle penge selv. Der var ikke nogen lov, der forbød børn at arbejde før en vis alder. Jeg tror det var omkring de elleve år, jeg begyndte hos Alfred Christensen, som havde et gartneri opad mod Skejby. Det bestod i at plukke jordbær, ærter og andre frugter, og der var jeg hver sommer. Og for drengene var det mest som bud, hos en købmand, eller med aviser.
I 1939 gravede far tørv nede i Langenge, det var i nærheden af jernbaneviadukten, og jeg tror, det var Jens Bomholt's eng. Så var vi børn nede og stable dem, så de kunne tørre om sommeren, og vi kunne bruge dem i kakkelovnen, når

vinteren kom. Der skulle sikkert også meget til, selv om det var en lille lejlighed, for husene var jo ikke så isolerede som de er i dag. Jeg kan huske, at mor varmede sten på kakkelovnen, pakkede dem ind og lagde dem i sengene, så de var dejlige lune at komme i. Og det var næsten en tradition hvert år sidst i januar, når mor kom fra fødselsdag hos Marie Bøje, så var vandet frosset. Det var ikke kun hos os, det var i mange huse, og så kørte der vandvogn rundt med vand, og det kunne godt vare til hen mod april. Så der blev sparet på vandet i den tid.

Trods disse besværligheder om vinteren, kan jeg kun sige, at vi har haft en god barndom i Vejlby. Og med Laurits og Kirstine var det som én stor familie. Efterhånden som vi alle flyttede hjemmefra, havde de jo også god plads. Far og mor boede der i ca. 30 år. Herefter flyttede de på Tjelevej 19 og boede der til deres død i 1977 og 1986.

Når jeg nu tænker på Vejlby, ser jeg den altid for mig, som den så ud dengang. Og så mindes jeg alle de mennesker, som boede i husene og gårdene omkring Vejlby kirke, hvoraf der i dag kun er kirken tilbage.
N.B. Far blev aldrig arbejdsløs, han var hos D.F.D.S. til han gik på pension. Undtagen en tid under krigen, hvor han var hos murermester Jensen og var med til at bygge det sidste nye stykke kirkemur. Da politiet blev taget, var han derefter i Vejlby vagtværn til krigen var slut.
I dag bor min mand og jeg i Gl. Egebjerg, fem km. nord for Horsens, og har boet her i snart elleve år. Vi har 3 børn, Lis 51 år, Lars 47 år og Thomas 35 år og ingen børnebørn. Byen her minder en lille smule om Gl. Vejlby, her har de med held bevaret en del af den gamle bydel, og ligeså nogle af gårdene, som er erklæret bevaringsværdige, men det er næsten for meget, for folk skal søge om at få et træ fældet. Men vi er glade for at bo her, men det er jo ikke Vejlby. Men Vejlby er jo heller ikke det, den var dengang.

Oktober 2001. Inga Heichendorff, f. Christensen.

Vejlbøj Sprøjt.

Da jeg var ved at skrive om Vejlbygade 75, hvor mine bedsteforældre boede, kom jeg langt ud på et sidespor, idet jeg pludselig var i færd med at skrive om en detalje fra min læreplads.
Medens jeg var i lære hos Carl Wagner Sørensen, fra 1951 til 1956, slæbte vi rundt på nogle tunge og uhåndterlige, kantede bulede jernspande, der alle var mærket med en lille kobberplade, som angav at de tilhørte "Vejlbøj Sprøjt". Den

gang tænkte jeg ikke på at få mere at vide om disse, så jeg ved ikke, hvordan det er gået til, at vi havde dem, og havde også næsten glemt dem, indtil jeg opdager, at byens gamle brandsprøjte var opstillet i Karl Jørgensens forhave på

Vikærsvej, men da var brandspandene givetvis desværre for længst kasseret.
Vi havde nok 5-6 stk. af disse spande, som vi brugte til at blande gips, cement og mørtel i, afhængig af hvad opgave vi havde fået, for selvom jeg var i lære som blikkenslager og rørlægger, så skete det ret jævnligt, vi måtte i gang med et murer- eller tømrerjob. Begrebet faggrænser var vistnok ikke opfundet, og hvis det var, blev det ikke anvendt blandt byggeriets håndværkere. Jeg syntes dengang, at den mest spændende og komplicerede opgave, der dog blev lavet i min fritid, var da jeg sammen med Erik Andersen byggede en grubekedel, da han sammen med Thea indrettede vaskeri på Vikærsvej.
Her var dog kun et spørgsmål om at stable mursten efter en tegning, det var næsten værre, da vi havde et byggeri på Fedet, hvor murermesteren ikke kunne skaffe afløsere for et par svende, som havde haft et færdselsuheld, og derfor ikke kunne få rejst den mur i badeværelset, hvor vores vask skulle hænge.
Carl Wagner havde lovet, at det skulle vi nok finde ud af, og jeg fik jobbet sammen med en lærling, som var en af hans nevøer. Han hed Bent, men var bedre kendt som "Carlo", "Bent Carlo" eller "Don Carlo". Han emigrerede senere til Australien, fik eget firma, gik ind i politik og blev viceborgmester, inden han sammen med sin hustru blev myrdet af sin søn for nogle få år siden.
Selvom Carl Wagner havde lovet at hjælpe, så forsvandt han vanen tro efter ganske kort tid. Det var nu ikke noget problem for os at få muren til at stå i lod, men vi var begge to meget bange for, at den ville vælte for os, og en rigtig murer ville nok blive dårlig af at grine over den opstilling, vi lavede for at sikre os mod at det skete. Nogle dage senere, da murermesteren kom for at sætte fliser op, fik vi både ros, øl og isvafler samt wienerbrød som tak for hjælpen, så helt ringe har det ikke været, men tilbage til spandene.

På den tid blev faldrørene samlet med enten svovl eller bly, som blev smeltet i spandene. Det skal dog siges, at normalt havde vi en smedet gryde til at smelte bly i, men det skete jævnligt vi klarede os med en af spandene, og det fortæller vel noget om, hvor kraftige de var. At de kunne holde til det kan skyldes, at bundene var falsede. Bly var dyrt, og i tilgift skulle vi passe på ikke at pakke det for hårdt, idet mufferne da kunne revne – og en utæt faldstamme var absolut ikke det mest populære, så efterhånden blev rørene i stedet samlet med svovl. Spandene var ikke så dårlige, når det skulle smeltes, hvilket der var en helt speciel grund til. Hvis det blev for varmt, gik der nemlig ild i det. Flammen var tit næsten usynlig, og vi fandt derfor ikke ud af, at det brændte, før vi fik et rask "hiv" i næsen. Tredobbelt salmiak er mildt i sammenligning, og vi talte derfor om at "æde en halv rå hugorm" eller "få en skovl i hovedet". Tro mig, det VAR heftigt, og når spandene blev populære til at smelte svovl i, skyldtes det, at de var forsynet med en hank af 10-12 mm rundjern, som vi kunne hænge den op et pænt stykke over blæselampen, så opvarmningen blev lettere at kontrollere.
Spandene havde nok en diameter på 25 cm og havde form som et stykke rør, mindst 35 cm højt. Øverst var der en vulst med en ring af rundjern, og der var en båndjernsgjord, der beskyttede den påfalsede bund. Det er nok ikke helt forkert at tro, at det har været "Carlsmeden", der havde lavet spandene, men hvornår mon det er sket? Det har måske ikke været på samme tidspunkt, for der var ikke to kobberplader med samme tekst. Vejlbøj Sprøjt stod der kun på den plade jeg reddede med hjem (hvor den forsvandt!). Hvad der stod på de andre, husker jeg ikke, men både Veilby, Veilbye og Wejbye, var vel et par af stavemåderne, måske begrundet i, at man skulle være "moderne". Min plade må have været loddet på spanden – andre var nittet eller slagloddet fast, og det ville afgjort have

været en interessant samling spande i dag – selvom de var blevet så grusomt mishandlede.
Hvis vi skulle bruge en spand, og den stod halvfyldt med sand og cementblanding, som var størknet – ja så fik den tæv med en af de store hamre til det løsnede sig, og var bulerne blevet for store, så havde vi et stykke af en jernbaneskinne den blev lagt op på, og så kunne vi banke den nogenlunde op i facon igen, men det skete sjældent. Ydersiden var jo også "godt belagt", så det svinede voldsomt på værkstedet, hvad ingen brød sig om.
I sine erindringer skriver Svend Ottosen, at der i 1913-14 brændte nogle sammenbyggede huse, der lå med gavlen ud til Smedegade. Det var den gamle lokale brandsprøjte, der blev brugt ved slukningen, hvor to mand stod og pumpede, medens *læderspandene* gik fra mand til mand, ned til Fiildammen og retur, men så gamle var jeg nu godt klar over, at jernspandene ikke kunne være, og mit erindringsglimt, der jo er blevet til næsten tilfældigt, har kun fået lov til at "leve", fordi det var lige så nemt som at slette det. Næsten alt var jo blevet skrevet, og ingen kan jo vide noget om der er noget i det, og hvad det er, man måske om mange år vil læse med interesse? men det kan ikke af flere grunde have været helt sjovt at være (frivillig) brandmand på den tid, så landsbysammenholdet må også her have været en vigtig faktor.
Det jeg mest af alt husker spandene for, var måske noget helt andet, for selvom jeg i skoletiden havde måttet forsvare pladsen som nummer 30 ud af 31 elever i klassen, og af mine klassekammerater, lærerne Bergstedt og Smidstrup havde fået den besked, at jeg skulle være meget heldig, hvis jeg kunne få et arbejde som skraldemand, så var jeg alligevel forarget over, at alle spandene var mærket forskelligt. Skiltet med "Vejlbøj Sprøjt" reddere jeg med hjem efter et uheld, som Carl Wagner havde. Han havde en opgave, hvor han mente, vi kunne samle en del af faldrørene hjemme på værkstedet og havde fyldt

rigeligt med bly i en spand, han så ville varme på essen. Det kunne den ikke klare. Bunden brændte af, og blyet løb ned i både esse og blæser. I smedien arbejdede dengang en dygtig smedesvend Johnsen. Han var patient på Statshospitalet, og i familiepleje hos smeden. Jeg er næsten sikke på, at det var ved den lejlighed han blev så rasende, at han pakkede sine ejendele og rejste til Kolind, hvor han kom fra. Her blev han senere på dagen involveret i (fik startet) et større slagsmål, hvor flere bagefter måtte på hospitalet. Inden landbetjenten nåede frem, forlod Johnsen stedet og lod det gå ud over byens butiksruder.
Nogen tid senere viste Johnsen os storgrinende et avisudklip med en overskrift, der omtalte episoden på en måde, der antydede, at Kolind i løbet af natten var blevet raseret fra ende til anden.
Johnsen var normalt meget omgængelig og en god kollega, der var dygtig, flittig, hjælpsom og rar. Han havde blot en sygdom, der bevirkede, at han af og til mistede kontrollen med sig selv. Ofte kunne han fortælle os, at han var ved at blive syg, hvis vi ikke selv havde opdaget det. Når der var optræk til et af hans anfald, blev han meget gavmild og lagde ud med at spendere masser af chokolade, is, øl og sodavand, wienerbrød samt cigaretter til os på værkstedet og blomster til Frederikke (smedens kone).
Børnene i ejendommen fik vistnok også deres andel, og nogle dage senere fik vi så besked om, at nu tog han ned på hospitalet, og at vi skulle prøve at holde den gående, til han kom igen. Jeg har ikke andet end gode minder om Johnsen!

Alt dette har selvfølgelig intet med Vejlbygade 75 at gøre, så lad mig slutte her og vende tilbage til opgaven!!

Henning Hjortshøj Jacobsen
Skrevet i Vejlbygruppen 2000/2001.

Min barndom i Vejlby.

Jeg er heldig, synes jeg selv i dag, de mange minder fra barndomshjemmet er trods alt det, der følger én hele livet.
Jeg blev født 25. december 1927 i Nygade 20 (nu Vikærsvej). Jeg mener at kunne huske tilbage til, at jeg var 5 år.
Vores hus var ikke af de aliermindste, der var tre rum + køkken i underetagen og med loft over det hele. På loftet var der to værelser, som vi børn delte. Vi havde ikke mange møbler på værelserne udover sengene og et par kommoder, men vi var yderst tilfredse.
På loftet stod der også en tøjrulle, en mægtig tung én, den var med to rum med kampesten og så tung, at det var et arbejde at hjælpe mor med at rulle, vi var to eller tre til at tippe den, så mor kunne få rullet tøjet om valsen. Vi var meget bange for at miste grebet, husker jeg, mor sagde nemlig, at hvis vi ikke kunne holde den, ville det gøre meget ondt i hendes hånd, hvis rullen faldt ned.
Loftet blev også brugt til at tørre tøj, og det hang sommetider længe, inden det blev tørt, der var jo ingen varme, så der duftede altid af nyvasket tøj, husker jeg.
I underetagen var der for resten også en baggang, der simpelthen flød med tøj og støvler, men med 10 daglige mennesker, kunne det vel ikke være anderledes.
Foruden selve huset havde vi et ret stort udhus, der indeholdt vaskehus med gruekedel, et rum til træ, og oven over træet helt oppe i loftet et dueslag. For enden et lokum med spand, dog husker jeg, før vi fik spand, et stort muret rum, der blev tømt hvert forår – ud i haven, så det kunne gøde der. Spanden blev altid tømt om natten, det var jo nok nødvendigt!
På WC'et lå der altid tykke telefonbøger, da toiletpapir var alt for dyrt. Vi "russede" bladene, så de ikke var for stive, men om vinteren var de behageligere, lidt fugt gjorde underværker.

Vi havde en nogenlunde stor baghave, og der blev avlet på hver centimeter. Da familien var så stor, havde vi brug for mange ting. Min far var en meget flittig mand, foruden vores have ved huset havde han lejet jord ved Bakkegårdsvej, så der kunne blive kartofler nok til hele året.

I gården stod der en vandpumpe, som naturligvis var i gang dagen lang, på komfuret i køkkenet var der et vandkar, som helst skulle være fyldt op hele tiden. Ved siden af stod der altid en spand vand – med en opøser – så man kunne hente, hvad man skulle bruge, men det var med at passe på ikke at tømme den, da man så selv skulle ud til pumpen og fylde op.

Vi havde to stuer, en spisestue og "den pæne stue". I spisestuen var der kun det nødvendige, bord, 2 skabe, divan, et radiobord, jeg husker ikke, der var mere, dog malerier på væggene samt billeder af børnene.

"Den pæne stue" havde fine damaskbetrukne møbler med rødt betræk og gulvtæppe, men den stue var lukket af til daglig, blev kun åbnet til jul og ved festlige lejligheder.

Badeværelse kendte vi slet ikke, det foregik på køkkenbordet,

først ansigt, så hænder og til sidst tæerne. Der var gang i komfuret, når vi skulle vaskes, og når det skulle være ekstra godt, blev der fyret i gruekedlen, og de store baljer kom frem, det var den rene luksus!
Vi var otte søskende, men min mor fødte ti børn, to døde kort efter fødslen, jeg husker nu kun den ene, og jeg kan endnu mindes den lille kiste, der stod inde i den pæne stue. Èn af naboerne, fru Knøvl, kom og lagde et lille kors, hun havde lavet af en grøn stueplante, kisten stod åben, så alle kunne se den yndige lille pige, inden hun blev båret væk. Efter alle de år er det noget man aldrig glemmer.
Mine forældre sørgede meget, selvom de efter min mening havde børn nok. Og det varede også kun to år, hvor det tiende barn blev født, jeg var da 15 år, og jeg husker, min mor denne gang ikke fødte hjemme (det gjorde hun ellers altid), hun havde fået sukkersyge, så hun skulle på Fødselsstiftelsen i Århus.
En af naboerne kom og fortalte, at vi havde fået en lillebror, der var blevet ringet til hende. Far græd af glæde, jeg derimod kunne ikke på daværende tidspunkt se det lykkelige, nabokonen spurgte mig, om jeg da ikke var glad, hvortil jeg svarede "Vi har sgu da unger nok!" Min far sendte mig et blik, som jeg aldrig glemmer – mere skete der ikke. Men alle mine søskende og jeg kom selvfølgelig til at elske den lillebror – og det holdt sig siden.
Når jeg tænker på de naboer, ser jeg dem som søde og hjælpsomme, vores nabo var et ægtepar uden børn, utroligt jeg tror aldrig, de har skældt ud, selvom de havde så støjende naboer.
Vi havde faktisk alt i Vejlby – bager, brugs, købmand, slagter osv, så vi behøvede ikke at tage væk for at handle.
Danseskole var der også, og vi tre piger, der var næsten lige gamle, blev da også meldt til. Danselæreren husker jeg som en gammel sur mand, han hed Carlson, men jeg så ham jo også

med barneøjne, så han var vel god nok, min mindste søster græd, hver gang han rettede på hende, men vi fik lært at danse. Jeg forstår ikke, mine forældre havde råd til det, og til afdansningsballet var vi tre søstre i ens kjoler, som min mor syede, så vi blev lagt mærke til – utroligt hvor hun fik kræfterne fra!

Da jeg var en halvstor pige, stod min mor og jeg tidligt op, vi skulle ud og finde champignon, vi havde fået lov til at plukke dem på en mark, selvom bondemanden ikke forstod, hvad vi ville bruge dem til, men jeg gik ned til Risskov og solgte dem, og så delte min mor og jeg det, der kom ud af det.

Jeg synes, jeg som barn hjalp meget til – savede træ, huggede det og lavede optændingspinde, fejede gården og fortovet uden for huset, hentede vand i spandevis, når mor skulle vaske, men jeg husker nu ikke, det var så galt. Det var nemlig sådan, at skulle jeg have lov til noget, måtte jeg gøre noget til gengæld, det lærte man jo også af.

Det var nu ikke så rosenrødt det hele, vi manglede tit sko og tøj, og min mor manglede også penge til mad, men hendes opfindsomhed var stor, vi spiste både stegte kålrabi og rødbedebøf og altid kartofler til, så vi blev mætte, vi fik også meget vandmad og grød (især vandgrød), det var jo billigt.

Vi var jo på en måde godt stillede, min far havde fast arbejde ved Jydsk Telefon, så lønnen kom hver den første, det var ikke alle der var så heldige.

Min far lavede alting selv, så håndværkere kendte vi ikke til, derimod fik han også tid til at hjælpe naboer.

Efterhånden som de største begyndte at arbejde, afleverede de nogle af pengene hjemme, så det hjalp jo også på økonomien, og da vi alle var væk hjemmefra, fik far og mor også nogle gode år, hvor de rejste ud osv, men jeg kunne nu godt have undt dem at se alle deres børn klare sig godt, men mor døde kun 67 år gammel, mens far blev over 80 år, men han var ikke glad mere, da mor var borte.

Ja man kan synes, vi var fattige, men egentlig var vi "rige", når man tænker på, hvad vi fik med i "bagagen" med alle de gratis oplevelser sammen med mange søskende. For det er jo ikke kun, mens vi er børn, vi har dem, de vokser jo alle op og er stadig *vores* søskende, og hvad de bringer ind i familien.

Aase Moisen Christensen f. Stærk
Skrevet i Vejlbygruppen 2000/2001.

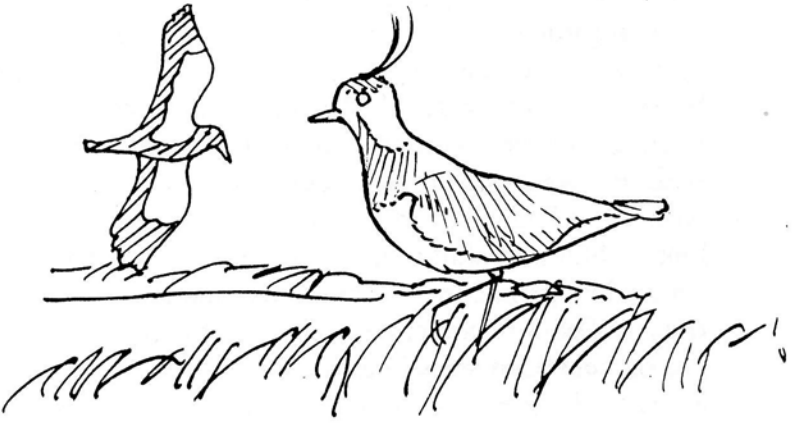

Vejlby fattiggård fra 1.april 1927 til 30. april 1933.

Meget af det jeg her skriver ned, har jeg fået fortalt, og meget kan jeg selv huske.
Mine forældre blev fattiggårdsbestyrer og forpagter den 1. april 1927. Min far, Laurids Hjortshøj er født 22.09.1895 på "Hjortshøjsminde", nuværende Broagervej 1, Risskov (Læge Erik Meldgaard), som søn af Ane Jensine og Søren Hjortshøj.
Min mor, Maren Hjortshøj, født Ovesen, er født 16.07.1898, som datter af Marie og Jens Ovesen (kreaturhandler). Mors fødehjem lå der, hvor den nuværende præstebolig ligger. Senere flyttede de til Vejlbygade 7 (1905), hvor nu en nevø, malermester Gunnar Ovesen, bor.
Mine forældre havde, siden de blev gift i 1923, haft en mindre landejendom i Sabro, hvor min far samtidig kørte mælketur. Far blev syg, og de flyttede hjem til mine bedsteforældre i Vejlbygade. Herfra søgte de så stillingen på fattiggården.
Mor har fortalt mig, hvor nervøs hun var, da de skulle begynde på fattiggården. Min mormor blev sendt derop først, og allersidst kørte min mor med mig i barnevogn af sted. På vejen mødte hun den afgående bestyrer, han ønskede til lykke og fortalte samtidig, at der var en masse lopper. Skidt, tænkte min mor bare der ikke er lus. Men det med lopperne blev vist nok svært endda.
Der var fast 8 beboere, heraf var en af dem i starten helt lam og hele tiden sengeliggende.
Vi havde både en karl og en pige til hjælp, og det første, der blev gjort, var, at alle kom i bad. Det skete under stor protest og vrede, flere af de gamle var vrede i flere dage,

men andre forstod bagefter, at det var alligevel dejligt. Det blev så en fast regel, én gang om ugen kom det store kar ind fra vaskehuset, og der blev badet hele dage. Far og karlen badede de ældre mænd, og mor og pigen de gamle koner.

Et par år efter fik vi fast sygeplejerske (Søster Sørine og Søster Margrethe) til at komme hver dag og ordne den lamme kone, det var en meget stor lettelse.
Foruden de omtalte faste beboere havde vi en gammel kone Mine til at bo i en lille lejlighed i hovedbygningen, hun havde kun en stue og et køkken. Jeg husker, når vi fik

"vandmad", såsom gule ærter, grønkåls- eller hvidkålssuppe, blev der altid sendt mad ind til Mine, det var det bedste hun vidste. Jeg tror nok, jeg var lidt bange for hende. Hun gik med ørenringe og var meget sigøjnerpræger og talte med stærk tysk accent. Hun havde en masse nipsting og porcelæn, som tiltrak mig meget. Hvert år til jul fik min mor et par kopper i julegave, og de var meget fine og tynde. Da fattiggården ophørte, flyttede hun ned i Vejlbygade 9.

Vi havde også et værelse, som vi kaldte strøjferkammeret (strejfer). Her skulle der altid stå mindst to senge opredt og være klar til at modtage mennesker, der ikke havde noget sted at være. For at kunne få lov til at overnatte her, måtte de henvende sig til Søren Schmidt, han var formand for fattiggårdsudvalget. Her fik de så en seddel udleveret med ret til at overnatte. De fik aftensmad og morgenmad, inden de drog videre til næste fattiggård.

Der var mange og meget forskellige. Vi havde et par kaldet Dragonen og Magdalene, de var ikke gift, men fulgtes ad fra fattiggård til fattiggård, de kom mange gange om året, men måtte ikke blive ret længe ad gangen, det var jo kommunen, der skulle betale.

I sidehuset – ved vaskehuset – var der en toværelses lejlighed, nærmest for husvilde, her boede der af og til familier for det meste med mange børn. Engang en enke med syv børn, de kom til juleaften, det år kunne vi nå to gange om juletræet.

Julen ja, for mig var den jo bare dejlig, men jeg er da godt klar over, at der lå et kæmpearbejde forude. Der var jo ikke noget, der hed fryser, men et stort saltkar, der skulle fyldes. Mange, der skulle bages til, købes julegaver, laves godteposer, det var nok det bedste. Den sidste lørdag før jul blev min far og jeg betroet at købe ind til godteposer hos købmand Rasmussen, kaldet Ras Hansen, butikken lå

lige overfor det nuværende apotek. Her var åbent til kl. 22 om aftenen. Jeg kan se alle de mange julegodter for mig. De stod i sække og store kasser, alt blev jo købt i løs vægt, og så fik vi poser med julemotiv med hjem til at putte de forskellige ting i.
Juleaftensdag kl. 12 fik vi altid risengrød med sødt øl til. Til julemiddag fik vi altid gås og flæskesteg. De år vi var de mange til juleaften, har mor fortalt, at der blev stegt en helt skinke og to gæs, bagefter fik vi æblekage.
Så endelig juletræ med de omtalte godteposer. Der blev også købt julegaver, foruden de hjemmelavede som mor, pigen og de gamle koner strikkede, såsom vanter og sokker, særker m.m. Der var jo også dengang et bestemt beløb afsat til brug til de gamle. Det år enken med de syv børn kom, blev der i hast købt tøj til alle børnene gennem kommunen og lavet ekstra godteposer. Jeg kan huske, at jeg ikke måtte få alle mine gaver den aften. Far sagde, at det ikke var nødvendigt, at de andre børn skulle stå og se på. Efter juletræet var der kaffe og saftevand og hvad der så ellers var bagt før jul.
Juledag fik vi stuvet hvidkål med medisterpølse, leverpostej, sylte, rullepølse m.m. til frokost, og anden juledag rester fra juleaften. Anden juledag var sådan en dejlig dag, da tror jeg nok, mine forældre holdt lidt fri, for da havde de altid så god tid.
Det var jo ikke julehygge alt sammen. Jeg tænker ofte på storvasken, hver 14. dag blev der vasket i to dage, og tøjet blev skyllet i et kar, der stod under pumpen i gården, hvor har jeg pumpet vand op! Det var tit koldt for mor og pigen at skylle tøj. Og om vinteren kom karlen tit og bar vand over i vaskehuset for dem. Jeg husker også sæben, den blev købt i blokke, og så skulle vi ligesom skrælle den af og koge den med tøjet. Lidt blånelse i vandet holdt tøjet hvidt.

Der var også meget kontorarbejde, kontoret var et sted, jeg tit kunne finde min far, jeg tror, han kunne lide det arbejde.
I 1933 blev De gamles Hjem på Vejlbygade 11 indviet. Far købte fattiggården pr. 01.10.1933, og beboerne flyttede på alderdomshjem. Kun to beholdt vi. De var fattiglemmer og kunne ikke komme med. Den ene hængte sig i Lergraven (bag det nuværende posthus), den anden blev senere så senil, at mor ikke længere kunne klare ham alene.
De første par år efter købet af gården var vi alene, der blev så stille i det store hus, kan jeg huske. Syv fag vinduer blev revet ned, tre fra den ene ende og fire fra den anden. Den lange gang i midten af huset blev lagt til havesiden, men det var jo stadig en stor lejlighed. Tiderne var jo ikke de bedste, jeg tror nok, det var nogle drøje år. Mine pligter blev også større og flere, men når det var sammen vi arbejdede faldt det jo helt naturligt. Det var for mig nogle dejlige år.

Anna Hansen, Ndr. Strandvej 129, Risskov.

Om min familie.
Af Tage Frislev. Skrevet i Vejlbygruppen 2001/2002.

Mit navn er Tage Frislev, jeg er født 6. maj 1915, søn af Marie og Christian Frislev.
Min farfar, Søren Frislev, der var slagter, kreaturhandler og landmand, købte 14 tønder land på Vejlby Fed, som det hed dengang, nu hedder det Grenåvej 347.
Han opdyrkede jorden og fik senere Landboforeningens Flidspræmie for dygtig landbrug, for han var en meget punktlig mand. Roerækkerne stod snorlige og det øvrige på marken ligeså.
Han byggede senere både lade til korn og stald til kreaturerne, samtidig byggede han også et slagtehus. Da det gik godt alt sammen, udvidede han med et stort stuehus, jeg husker engang han fortalte, at stuehuset ikke skulle bygges, før der var indtægter til det fra jorden og slagtningen.
Min farfar solgte kødet på torvet i Århus om lørdagen, på dette tidspunkt var der kun én slagteforretning i Århus, det var Ovesen i Guldsmedgade. Jeg har set billeder fra dengang, hvor der var kreaturer på græs midt i Århus, så den gang var byen ikke så udbygget.
Der var ikke køleskabe og frysere dengang, så det kød, der ikke blev solgt på torvet, blev solgt på vej hjem i Vejlby og Egå. Var der stadig noget kød tilbage, blev det saltet i et stort saltkar i kælderen.
Kødet skulle vandes ud, når det havde været saltet, saltningen kunne godt gøre frikadellerne lidt rødlige, men de smagte udmærket.
Mine bedsteforældre havde seks børn, en datter og fem sønner. Datteren Johanne blev gift med Böttcher, som var bogholder hos Otto Mønsted i Århus. Sønnen Anders fik sadelmagerforretning i Frederiksgade, Jens fik slagterforretning i Poulsgade, Niels blev gårdejer i Holme,

Jakob blev shippingmand, så han rejste meget og talte både engelsk, tysk og fransk. Han blev aldrig gift, men blev til gengæld 95 år, nu ligger han begravet på Vejlby kirkegård.
Min far var den yngste af børnene og blev ligesom farfar slagter, landmand og kreaturhandler. I 1909 købte min far hele bedriften af min farfar, og samme år giftede han sig med min mor Marie, som stammede fra Holme. Sammen fik de 6 børn – 2 piger og 4 drenge.
Samtidig med, at far solgte kød på torvet, solgte han også en gros til slagterne Ovesen og Dyrholm i Risskov samt til Peder Hansen i Vejlby.
Da slagterforretningen her i byen (Vejlbygade 22) blev til salg, spurgte min far, om jeg kunne tænke mig at overtage den. Fra min side var det et stort ja, og der har jeg aldrig fortrudt.
Med hjælp fra mine forældre købte jeg forretningen den 15. oktober 1942. Jeg drev slagterforretning i Vejlby i 45 år, med hjælp fra min bror, som også var slagter. Det okse- og kalvekød vi havde i disken fik vi fra slagterhuset på Grenåvej 347, der var drevet af min bror og min far. Det var en barsk tid at overtage en slagterforretning i, der var 30 graders frost og ingen varme i forretningen. Folks vandhaner var frosne, så der måtte køre en vandvogn rundt i byen. Når vi fik grise fra slagteriet, var de så stivfrosne, at de skulle tøes op ved kaminen, og kødet var jo rationeret på grund af krigen, i en periode kunne alt sælges, så vi havde lukket om mandagen, fordi alt blev udsolgt om lørdagen.

Skolegang.

Jeg var egentlig glad for at gå i skole, jeg havde ikke så store problemer med lektierne og var da også flittig i mange år, men da jeg blev ældre, var det som om gnisten blegnede.
Det faldt mig heller ikke svært med sprog, vi lærte engelsk og tysk, dansk og stil kunne jeg godt lide, men aritmetik og geometri var ikke min store side.
Jeg syntes, jeg havde langt til skole, især vinteren var hård, vi havde jo ikke så meget tøj, og vi frøs især fødderne, og så det stykke med "bart", hvor strømperne ikke nåede underbukserne.
Det var en fin skole, Risskov skole, med alt – tegneklasse, gymnastiksal, skolekøkken, sløjdlokale – så vi kunne få masser af lærdom, jeg kunne godt lide håndgerning, vi strikkede jo vanter bl.a., og dem kunne vi i al fald bruge!
Gymnastik var også dejligt, især om sommeren, hvor vi tog ned til stranden ved Bellevue og lærte at svømme, det var ikke altid, vi var lige hurtige til at komme i, men lærerinden skubbede os simpelthen i.
Sang var også en af de gode ting, især hvis vi kunne synge, men det var jo ikke alle, der kunne det, jeg husker en dreng, der aldeles ikke havde en tone i livet. Han var søn af en anden skolelærer, og sanglærer Beyer havde lovet hans far, at han nok skulle få det lært, men lige meget hvor meget han terpede, lykkedes det ham aldrig, jeg ved, det var forfærdeligt for ham, men han kunne dog ikke undgå at lære "Jeg ved en lærkerede" udenad. Jeg har talt med ham som voksen, og han led virkelig under det, han glemmer det aldrig!
Jeg husker, at jeg i skolen kun én gang fik en lussing – det var i religion! Jeg skulle sige et salmevers – jeg rejste mig op og begyndte – jeg kunne det – men bag ved mig sad en pige, som begyndte at kilde mig, hvorefter jeg begyndte at grine – kunne ikke holde op! Vores lærer hed Olsen, han haltede, og pludselig

haltede han ned mellem rækkerne og stak mig en knaldende lussing "jeg skulle ikke stå og grine over sådan et smukt vers", desværre husker jeg ikke, hvad den hed. Jeg kunne nu godt lide ham, og jeg tror også, han fandt ud af, at der var noget galt, han blev nemlig ekstra sød overfor mig efter dette.

Nå, men uanset hvordan det var at gå i Risskov skole, så lærte vi meget, det var dygtige lærere, og man kan sagtens sige: "Hvad man i barndommen nemmer, man ej i alderdommen glemmer", ja og det stemmer.

Aase Moisen Christensen, f. Stærk.
Skrevet i Vejlbygruppen 2000/2001.

Produceret af: Vejlbygruppen.
Tegninger: Jørgen Jensen
Tryk: Kopicentret Trøjborg
Oplag: 200
Udgivet: Marts 2002